

Н. М. ХУТОРЯН. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ЗАРАХУВАННЯ РОБОТИ (СЛУЖБИ, НАВЧАННЯ) ДО СТАЖУ ПРОКУРОРА І СЛІДЧОГО

Досліджуються проблемні питання застосування на практиці законодавства, що регулює визначення тривалості страхового (трудового) стажу для обчислення пенсії, надбавок та доплат працівникам прокуратури. Зокрема йдеться про зарахування строку військової служби, періоду навчання у вищих навчальних закладах тощо. Вносяться пропозиції по удосконаленню нормативно-правових актів.

Ключові слова: страховий стаж, слідчі, прокуратура, пенсії, доплати та надбавки працівникам прокуратури.

Исследуются проблемные вопросы применения на практике законодательства, регулирующего определения длительности страхового (трудового) стажа для начисления пенсий, надбавок и доплат работникам прокуратуры. В частности, речь идет о зачислении срока военной службы, периода обучения в высших учебных заведениях и т.п. Вносятся конкретные предложения по усовершенствованию нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: страховой стаж, следователи, прокуратура, пенсии, доплаты и надбавки работникам прокуратуры.

Practical application of law which regulates sizing up the period of insurance standing (records of service) to charge pensions, extra charges and allowances for Public Prosecutor's officers has been analyzed. Considered has been inclusion of the terms of military service, higher education etc. Suggestions to improve corresponding statutory acts have been made.

Key words: insurance standing, investigators, Public Prosecutor's Officer, pensions, extra charges and allowances for Public Prosecutor's officers.

Як свідчить практика, останнім часом виникає чимало проблем щодо правильного застосування законодавства з питань визначення тривалості страхового (трудового) стажу для обчислення пенсії чи надбавок та доплат працівникам прокурорсько-слідчих органів. З цих питань виникає чимало спорів, які не знаходять однозначного свого вирішення навіть у судах. Це, звичайно, аж ніяк не сприяє соціальному захисту працівників прокуратури, передбаченому Законом «Про прокуратуру» від 05 листопада 1991 р. з наступними змінами та доповненнями¹.

Метою цієї публікації є виявлення проблемних аспектів визначення та зарахування страхового стажу працівникам прокуратури, роз'яснення чинного законодавства та формулювання пропозицій щодо його удосконалення.

Згідно ч.1 ст.50-1 Закону України «Про прокуратуру» прокурори і слідчі зі стажем роботи не менше 20 років, у тому числі зі стажем роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 10 років, мають право на пенсійне забезпечення за вислугу років незалежно від віку. Пенсія призначається в розмірі 80 відсотків від суми їхньої місячної (чинної) заробітної плати, до котрої включаються всі види оплати праці, на які нараховуються страхові внески, одержуваної перед місяцем звернення за призначенням пенсії. За кожен повний рік роботи понад 10 років на цих посадах пенсія збільшується на 2 відсотки, але не більше 90 відсотків від суми місячного (чинного) заробітку.

© ХУТОРЯН Наталія Миколаївна – доктор юридичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Частина 4 цієї ж статті Закону закріплює норму, згідно з якою працівникам, які не мають вислуги 20 років, якщо стаж служби в органах прокуратури становить не менше 10 років, після досягнення чоловіками 55 років при страховому стажі 25 років і більше, а жінками – 50 років при страховому стажі 20 років і більше, пенсія призначається у розмірі, пропорційному кількості повних років роботи на прокурорських посадах з розрахунку 80 відсотків місячного заробітку за 20 років вислуги. За кожний рік страхового стажу понад 25 років для чоловіків і 20 років для жінок пенсія збільшується на один відсоток місячного заробітку, з якого вона обчислюється.

Частина 5 ст.50-1 передбачає, що до 20-річного стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугою років, зараховується час роботи на прокурорських посадах, перелічених у статті 56 цього Закону, в тому числі у військовій прокуратурі, стажистами в органах прокуратури, слідчими, суддями, на посадах начальницького складу органів внутрішніх справ, офіцерських посадах Служби безпеки України, посадах державних службовців, які займають особи з вищою юридичною освітою, в науково-навчальних закладах Генеральної прокуратури України працівникам, яким присвоєно класні чини, на виборних посадах у державних органах, на посадах в інших організаціях, якщо працівники, що мають класні чини, були направлені туди, а потім повернулися в прокуратуру, строкова військова служба, половина строку навчання у вищих юридичних навчальних закладах, частково оплачувана відпустка жінкам по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років.

Згідно з ч.8 ст. 50-1 Закону прокурорам і слідчим, що визнані інвалідами I або II групи, призначається пенсія по інвалідності в розмірах, передбачених частиною першою цієї статті, за наявності стажу роботи в органах прокуратури не менше 10 років.

Проте часто норми Закону на практиці тлумачаться неправильно, крім того, Закон залишає без відповіді ряд питань, щодо яких виникають проблеми у правозастосовчих органах.

Одним з питань, яке виникає при виході на пенсію у даній категорії працівників, є питання, чи підлягає зарахуванню період проходження строкової військової служби до стажу прокурора і слідчого прокуратури?

Відповідно до ч.1 ст.2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» в редакції Закону від 04.04.2006 р.² та ст.8 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей» 20.12.1991 р.³ з наступними змінами і доповненнями військова служба у Збройних Силах України та інших військових формуваннях є державною службою особливого характеру. Час проходження військової служби зараховується громадянам до загального стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. До військової служби згідно п.3 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» відноситься і такий її вид, як строкова військова служба.

Згідно з ст.50-1 Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 р. з наступними змінами і доповненнями до 20-річного стажу, що дає право на пенсію за вислугу років, зараховується строкова військова служба. Отже, виходячи з чинного законодавства, строкова військова служба зараховується до стажу прокурора і слідчого.

Наступним питанням, з якого виникають проблеми у правозастосуванні є: чи підлягає зарахуванню період навчання у Вищій слідчій школі МВС до періоду

проходження строкової військової служби?

Особи, прийняті на службу до міліції, в тому числі слухачі й курсанти шкіл міліції, які перебувають на військовому обліку, на час служби знімаються з нього і перебувають у кадрах Міністерства внутрішніх справ України.

Навчання у школах Міністерства внутрішніх справ України після здобуття середньої освіти прирівнюється до проходження військової служби.

Ще одним із спірних питань є: чи підлягає зарахуванню період навчання у Вищій слідчій школі МВС СРСР до стажу прокурора і слідчого, зокрема, слідчого Військової прокуратури Центрального регіону України, слідчого Генеральної прокуратури України?

13 березня 1992 року була прийнята Угода держав СНД «Про гарантії прав громадян держав-учасниць співдружності незалежних держав у галузі пенсійного забезпечення»⁴, яку підписала й Україна.

Ця Угода має важливе значення, оскільки дає змогу врахування трудового стажу, набутого на території колишнього СРСР. Так, згідно із п. 2 ст. 6 Угоди для встановлення права на пенсію, в тому числі пенсій на пільгових підставах та за вислугу років, громадянам держав-учасниць Угоди враховується трудовий стаж, набутий на території будь-якої з цих держав, а також на території колишнього СРСР за час до набрання чинності цією Угодою.

Вища слідча школа МВС СРСР відносилась до вищих юридичних закладів освіти. Згідно з ст.50-1 Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 р. з наступними змінами і доповненнями до 20-річного стажу, що дає право на пенсію за вислугу років, зараховується половина строку навчання у вищих юридичних навчальних закладах. Проте при цьому слід мати на увазі, що Вища слідча школа МВС СРСР - це не звичайний, а спеціалізований вищий навчальний заклад, а час навчання у школах міліції згідно з ч.3 ст.18 Закону України «Про міліцію» від 20.12.1990 р.⁵ з наступними змінами і доповненнями після здобуття середньої освіти прирівнюється до проходження військової служби, а значить і зараховується до стажу строкової військової служби, який повністю, а не його частина, зараховується до стажу прокурора і слідчого. Виходячи з викладеного, до стажу прокурора і слідчого строк навчання у ВСШ МВС СРСР повинен бути зарахований повністю, а не половина строку навчання.

У зв'язку з цим, на наш погляд, для уникнення суперечностей у правозастосуванні доцільно внести уточнення до ст. 50-1 Закону «Про прокуратуру», доповнивши її нормою наступного змісту: «особам, які закінчили вищі юридичні навчальні заклади МВС або Академію прокуратури, строк навчання зараховується до стажу прокура чи слідчого повністю».

Ще одним з питань, по якому досить часто звертаються з проханням надати роз'яснення працівники прокуратури (прокурори та слідчі) при виході на пенсію за вислугу років, є питання: чи підлягає зарахуванню період проходження служби на посадах начальницького складу органів внутрішніх справ, слідчого УВС, до стажу прокурора і слідчого, в тому числі слідчого Військової прокуратури Центрального регіону України, слідчого Генеральної прокуратури України?

Згідно з ст. 50-1 Закону України «Про прокуратуру» до 20-річного стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугою років, зараховується час роботи слідчими, на посадах начальницького складу органів внутрішніх справ. Відповідно до п.20 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ» затвердженим постановою КМ України від 29.07. 1991 року

№114 час перебування осіб рядового і начальницького складу на службі в органах внутрішніх справ зараховується до загального і безперервного трудового стажу, а також стажу за спеціальністю згідно з законодавством.

У зв'язку з цим період проходження служби на посадах начальницького складу органів внутрішніх справ та час роботи на посаді слідчого УВС підлягають зарахуванню до стажу прокурора і слідчого.

Ще одним з питань, пов'язаним з наявністю трудового стажу, є надання надбавок і доплат. Зокрема, чи поширюється дія постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 1996 р. «Про надбавки і доплати до грошового забезпечення працівників слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, служби безпеки і прокуратури», наказ Генерального прокурора №181к від 09 квітня 1996 р. «Про надбавки працівникам слідчих підрозділів органів прокуратури України», наказ Генерального прокурора № 480к від 14 травня 2002 р. на посади слідчого, старшого слідчого Слідчого Управління УМВС України області, прокурора-криміналіста військової прокуратури відповідних гарнізонів, старшого слідчого, слідчого в ОВС прокуратури області, слідчого з особливо важливих справ прокуратури міста, прокурора-криміналіста прокуратури міста, прокурора відділу нагляду за додержанням законів при провадженні оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства військової прокуратури відповідного регіону України, слідчого в особливо важливих справах військової прокуратури відповідного регіону України, старшого слідчого в особливо важливих справах, слідчого в особливо важливих справах відділу Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України?

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997р. N 177 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких рішень Кабінету Міністрів України» у зв'язку з прийняттям Указу Президента України від 4 жовтня 1996 р. № 926 "Про умови грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу та оплати праці працівників органів внутрішніх справ" постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 1996 р. №232 "Про надбавки до грошового забезпечення працівників слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, Служби безпеки і прокуратури" втратила чинність у частині, що стосується осіб начальницького складу слідчих підрозділів органів внутрішніх справ. У зв'язку з прийняттям Указу Президента України від 04 жовтня 1996 р. «Про грошове забезпечення військовослужбовців та умови оплати праці працівників Служби безпеки України» не діє вказана постанова і щодо працівників Служби безпеки України, оскільки Указ Президента України має вищу юридичну силу ніж постанова Кабінету Міністрів. Проте вказана постанова діє щодо працівників прокуратури.

Відповідно до п.1 Постанови «Про надбавки до грошового забезпечення працівників слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, служби безпеки і прокуратури» від 21 лютого 1996 року встановлює щомісячну надбавку до окладів грошового утримання (для працівників органів прокуратури - до посадових окладів з урахуванням надбавок за класні чини) за службу на посадах слідчих і прокурорів – криміналістів у розмірах: при вислuzі понад 3 роки 10 відсотків надбавки до грошового утримання, понад 5 років – 15 відсотків, понад 10 років – 20 відсотків, понад 15 років – 25 відсотків надбавки до грошового утримання.

Крім вказаної надбавки, постановою встановлено щомісячну доплату доплату за вислугу 20 і більше років на посадах начальницького складу в слідчих підрозділах органів внутрішніх справ, слідчих співробітників Служби безпеки, начальників слідчих підрозділів, їх заступників, прокурорів-криміналістів і

слідчих органів прокуратури та військових прокуратур у розмірі 100 відсотків суми пенсії, яка може бути їм нарахована у разі виходу на пенсію. Працівникам прокуратури та військової прокуратури, які після призначення їм пенсії продовжують працювати на зазначених посадах, ця доплата не виплачується

Доплата за вислугу 20 і більше років виплачується без урахування встановленої вказаною Постановою щомісячної надбавки.

Дещо відмінний від Постанови п.1 наказу Генерального прокурора «Про надбавки працівникам слідчих підрозділів органів прокуратури України» від 9 квітня 1996 р., оскільки не передбачає встановлення надбавок для прокурора-криміналіста.

Причому є різниця при зарахуванні роботи при встановленні права на надбавку та стажу роботи при встановленні права на доплату.

Так, право на надбавку мають згідно з п.1 і 2 наказу Генерального прокурора «Про надбавки працівникам слідчих підрозділів органів прокуратури України» від 21 лютого 1996 р. лише особи, які працюють на посадах слідчих, старших слідчих, слідчих в особливо важливих справах, старших слідчих в особливо важливих справах, начальника та заступника начальника слідчого підрозділу згідно з додатком до вказаної Постанови КМУ. При нарахуванні вказаної надбавки слід враховувати роботу на посадах слідчих, включаючи роботу стажистом на посаді слідчого органів прокуратури, слідчих військової прокуратури, органів внутрішніх справ і Служби безпеки України. Отже, враховується робота тільки на вказаних посадах. Аналізований наказ при встановленні надбавки не передбачає зарахування часу навчання та часу проходження строкової військової служби до стажу роботи на посадах слідчого. Тобто, при призначенні надбавки має значення факт та стаж роботи саме на вказаних посадах.

При встановленні щомісячної доплати за вислугу років, згідно з п. 2 наказу Генерального прокурора «Про надбавки працівникам слідчих підрозділів органів прокуратури України» від 21 лютого 1996 р., до стажу роботи, що дає право на доплату за вислугу 20 і більше років, зараховується час роботи в органах прокуратури, в тому числі військової прокуратури, на посадах стажиста слідчого, слідчого, начальника або заступника начальника слідчого підрозділу, що безпосередньо займається провадженням попереднього слідства; робота на зазначених посадах в органах внутрішніх справ і Служби безпеки України по безпосередньому провадженню попереднього слідства; частково оплачувана відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років, половина строку навчання у вищих юридичних навчальних закладах та строкова військова служба.

Слід знову ж таки зазначити, що є деякі розбіжності між переліком посад, стаж роботи на яких дає право на доплату, передбачених наказом Генерального прокурора та переліком посад, передбачених Постановою КМ України від 21 лютого 1996 року № 232, а саме, в наказі не вказано прокурорів-криміналістів, стаж роботи на цій посаді згідно постанови теж зараховується до стажу, що дає право на доплату за вислугу 20 і більше років. У зв'язку з цим він потребує відповідного доповнення. Наказ Генерального прокурора не може звужувати перелік посад, передбачених вказаною постановою, тим паче, що він не зареєстрований у Міністерстві юстиції України.

Крім того, необхідно мати на увазі, що при зарахуванні часу навчання у вищому юридичному закладі, повинна зараховуватись не половина терміну навчання у Вищій слідчій школі МВС СРСР, у вищих навчальних закладах МВС України, а

весь строк навчання, оскільки весь строк навчання у школах міліції, а не половина, зараховується до строкової військової служби, а строкова військова служба повністю зараховується до стажу роботи, що дає право на вказану доплату.

1. Відомості Верховної Ради України. –1991. – № 53. – Ст. 793. 2. Відомості Верховної Ради України. –1992. – № 27. – Ст. 385. 3. *Відомості* Верховної Ради України. –1992. – № 15. – Ст. 190. 4. Офіційний сайт Верховної Ради України // www.rada.kiev.ua. 5. Відомості Верховної Ради України. –1991. – № 4. – Ст. 20.